

ارایه الگوی مفهومی تجارب مدیریت موثر کلاس درس در علوم پزشکی

شهلا دبیرزاده^۱، نرگس سعیدیان^{*}، شایسته صالحی^۳

تاریخ دریافت: ۹۸/۶/۱۵ صص ۴۶-۲۱ تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۱/۱۱

چکیده

هدف از اجرای این پژوهش بررسی تاثیر تجارب مدیریت موثر کلاس درس در علوم پزشکی و ارائه الگوی مفهومی بود. روش پژوهش، روش کیفی و با رویکرد پدیدار شناسی بود. جامعه آماری پژوهش را همه استادان و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان (۴۳۸۹ نفر) تشکیل می‌دادند. برای تعیین در این پژوهش برای تعیین حجم نمونه از معیار اشباع داده استفاده شد. در مطالعه حاضر ۱۵ شرکت کننده (۵ استاد و ۱۰ دانشجو) به شیوه نمونه گیری هدفمند داده ها را به اشباع رسانده و به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. جمع‌آوری داده‌ها براساس مصاحبه عمیق^۴ و سؤال های باز پاسخ همراه با سؤالهای پیگیرانه برای تشویق مشارکت کنندگان برای در اختیار گذاشتن تجارب عمیق بود. مدت مصاحبه در این پژوهش بین ۶۰-۹۰ دقیقه متغیر بود. جهت بررسی روایی از ضریب هولستی استفاده شد و مقدار آن ۰/۸۶ به دست آمد هم چنین برای بررسی روایی محتوایی (CVR) محاسبه گردید که مقدار آن ۰/۸۵ به دست آمد. تجزیه و تحلیل داده‌ها به کمک نرم افزار Maxqda12 صورت پذیرفت. روش اصلی تجزیه و تحلیل داده ها روش کلازی بود که متغیرهای اصلی و فرعی مربوط به عوامل موثر بر مدیریت کلاس درس، مدل فرضی شامل ۷ گد مفهوم اصلی و ۱۷ گد مفهوم فرعی برای تبیین این هفت مولفه بدست آمده است. یافته ها حاکی از آن است که پژوهشگر پس از انجام هفت مرحله کلازی و استخراج هفت مولفه که شامل هفت گد مفهوم اصلی درس و مولفه ویژگی های فردی مدرس استراتژی های آموزشی، نظارتی، مدیریت فراگیر محور، استراتژی های شناختی و غیر شناختی، مدیریت فضا و زمان و ارزیابی تئوری و عملی بود که به تبیین الگوی اختصاصی مدیریت موثر در کلاس درس در علوم پزشکی پرداخته است. بحث و نتیجه گیری این مطالعه مضامین مهمی برای اساتید و دانشجویان علوم پزشکی داشته است که مولفه های شناسایی شده برای اعمال مدیریت موثر بر کلاس درس و ایجاد بهینه برای یادگیری بهتر و اجرای آن توسط اساتید برای رشد و ارتقای دانش و عملکرد آن نیازمند توجه ویژه است. و باید به دانشجویان مسوولیت هایی را واگذار کرد، نظرات دانشجویان را پذیرفت و به آنان اعتماد کرد تا محیطی سرشار از امنیت، اعتماد متقابل و عزت نفس برای فراگیر فراهم گردد.

کلیدواژه ها: تجارب مدیریت، مدیریت موثر، الگوی مفهومی، کلاس درس، علوم پزشکی.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

^۲ استادیار مدیریت آموزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

^۳ دکتری تخصصی مدیریت آموزشی، دانشیار، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

^{*} نویسنده مسوول soheyla.kazemi1368@gmail.com

مقدمه

مدیریت کلاس درس مهم‌ترین و اولین سطح مدیریت آموزشی است و پایه سطوح محسوب شده و در شکل دادن به ساختار آموزشی، فرآیند تدریس، ساخت شخصیت و روند ذهنی، عاطفی، آموزشی و تربیتی دانشجویان و ارتقای کیفی نظام آموزشی نقش اساسی دارد. (Laslett R, 2003) مدیریت کلاس درس یکی از مهم‌ترین مسائل در موقعیت‌های یاددهی و یادگیری و در واقع یکی از معیارهای تحقیق تدریس اثربخش است. مدیریت کلاس یعنی رهبری کردن کلاس - ایجاد شرایط لازم برای تحقق یادگیری استفاده از روش‌های مدیریتی برای کنترل و حفظ نظم در کلاس درس. (jafari, 2017) در واقع مدیریت کلاس ایجاد زمینه برای تدریس و یادگیری بهتر است و یک استاد اثربخش باید در تقابل بروز بی‌نظمی‌های اجتماعی برخورد مناسب و مؤثر داشته باشد. (Alavi Langroodi, Suleimani, 2013) و مدیریت مؤثر کلاس درس متغیر کلیدی در جهت ایجاد جوی مطلوب برای آموزش و یادگیری دانشجویان به شمار می‌آید و امروزه تجهیز استادان به مهارت‌های مدیریتی در برنامه‌ریزی آموزش‌های ضرورتی غیرقابل‌انکار است. (Aly, 2009) پژوهش‌های دانشگاه اوهایو نشان داد که سبک‌های درس نگری و فرد نگری در همه شرایط و همیشه موجب اثربخشی استاد نمی‌شود. اثربخشی هر کدام از سبک‌ها بستگی به شرایط فراگیران و جو حاکم بر کلاس دارد. مطالبات فوق چهار سبک رفتاری مدیریتی را در کلاس درس تحت عناوین سبک فرد نگری زیاد یا درس نگری کم، سبک فرد نگری کم و درس نگری زیاد، سبک فرد نگری و درس نگری زیاد و سبک فرد نگری و درس نگری کم مشخص کرد. به نظر ردین سبک مدیریتی استادی اثربخش است که با موقعیت و شرایط کلاس و نیاز فراگیران مناسب باشد. مساله اصلی مدیریت کلاس درس بررسی سبک مدیریت کلاس درس استادان است، کلاس درس را می‌توان به‌عنوان یک نظام اجتماعی در نظر گرفت که نیازمند مدیریت اثربخش و کار است. (raofi, 2019) مدرسان و مربیان تا زمانی که نتوانند کلاس درس خود را به‌درستی سازمان‌دهی و مدیریت کنند قادر نیستند توجه و تمرکز خود را به فرآیند یاددهی و یادگیری معطوف نموده و یک محیط و جو مساعد برای یادگیری به وجود آورند لذا تجارب مدیریت کلاس را می‌توان در اصطلاح چتر گسترده‌ای بکار برد که تلاش‌های مدرس را برای کنترل فعالیت‌های کلاس درس بمانند یادگیری تعامل اجتماعی و رفتار فراگیر توصیف می‌نماید. (Martin, 1998) کلاس درس به‌عنوان یک سیستم اجتماعی، مجموعه‌ای از نقش‌های به‌هم‌پیوسته است که به‌صورت یک کل واحد و منسجم درصدد تحقق اهداف آموزشی و پرورشی است. عناصر تشکیل‌دهنده کلاس درس آن‌قدر به یکدیگر وابستگی متقابل دارند که جدا از هم قابل تشخیص نیستند. در هم بودن عناصر را در هر فعالیتی در درون کلاس می‌توان مشاهده کرد. (Aghhoseini, 2019)

اهمیت کاربردی بررسی تجارب مدیریت کلاس درس را می‌توان در شناسایی سبک‌های مدیریتی، نحوه‌ی سازمان‌دهی کلاس درس، جو یادگیری میزان مهارت استادان در ارائه‌ی تدریس، ارزشیابی و درنهایت شناسایی الگوها و مبانی انگیزشی درسی دانست که هم چنین میزان اثربخشی مدیریت اداره کلاس و سبک‌های مدیریتی به کار گرفته‌شده مشخص می‌گردد. تا با برنامه‌ریزی آموزش‌های مناسب و تشکیل کارگروه‌های آموزشی و ارائه راهکارهای متناسب و الگوهای پیشنهادی اثربخش و کاربرد فنون کلینیکی در نظارت و راهنمایی افزایش اثربخشی در فرآیند تدریس انجام گیرد. (Molavi, 2017) تجارب مدیریت کلاس درس آموزش پزشکی فرآیندی چرخشی است که شامل طراحی پیشرفته، اجرا، ارزیابی در طول اجرا و ارزیابی نهایی می‌باشد و عوامل مربوط به فراگیران و محیط آن‌ها را در نظر گرفته و موجب پیشرفت در فعالیت‌های انجام‌شده برای یادگیری فراگیران در کلاس می‌شود. (Rezaei, 2015) استادان با بررسی‌های هدف‌ها و مؤلفه‌های تجارب مدیریت کلاس درس، تأمل در مورد کلاس خود، بازدید از کلاس‌های دیگر همکاران و گفت‌وگو با کارشناسان نگرشی همه‌جانبه در مورد مدیریت کلاس پیدا می‌کنند. (jafari, 2017) بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که مهارت‌های تجربی مدیریت کلاس درس، سنگ بنای کل موفقیت در تدریس است. اصطلاح مدیریت کلاس شامل کنترل دانشجویان در کلاس، ایجاد نظم و انضباط و محیط مناسب جهت تسهیل یادگیری و تغییر رفتار مناسب است (Doyle W, 1986)

به نظر مارزنو (۲۰۱۳) چهار مؤلفه مدیریت مؤثر در کلاس درس؛ قوانین و روش‌ها، مداخله‌های انضباطی، رابطه معلم و فراگیر و جو روانی می‌باشد. از نظر بسیاری از محققان، تدریس و یادگیری با مدیریت ضعیف در کلاس درس محقق نمی‌شود. لذا استراتژی‌های تجارب مدیریت مؤثر، فرآیند تدریس و یادگیری را حمایت و تسهیل می‌کند و رابطه مثبتی بین معلم و فراگیر به وجود می‌آورد. (Weilage, 1999)

در یک مطالعه دیگر مروری سیستماتیک در مورد تجارب مدیریت مؤثر کلاس که در دانشگاه انجام شده محققان دریافتند که متغیرهایی نظیر: عمل کرد دانشجویان، نتایج دانشگاهی، نتایج رفتاری، نتایج اجتماعی و عاطفی و نتایج انگیزشی از جمله نشانگرهای مدیریت مؤثر کلاس درس می‌باشند. (Walker, 2002)

در تحقیقات دانشگاه مریلند آمریکا مدیریت مؤثر کلاس درس با چهار متغیر مشخص گردیده است؛ برنامه‌ریزی از پیش تعیین‌شده، پیشگیری متفکرانه، سازمان‌دهی و کنترل و ایجاد فرصت کسب تجربه موفقیت‌آمیز برای همه دانشجویان و استادان، توجه به استادان و معلمان به‌عنوان مدیر کلاس درس دیدگاه و رویکرد جدید ولی نسبتاً توسعه‌یافته است. این رویکرد به دلیل تحولات و تغییرات سریع اجتماعی، آموزشی و حرفه‌ای‌تر شدن استادان و معلمان بیش‌ازپیش

مورد توجه صاحب نظران علوم پزشکی و علوم تربیتی به خصوص در حیطه های برنامه ریزی های آموزشی، برنامه ریزی درسی و مدیریت آموزشی قرار گرفته است. در این رویکرد مدرسان، مدیرانی هستند که برای حفظ نظم و کنترل کلاس درس فعالیت های آموزشی باید کارکردهای مدیریتی را با توجه به شرایط برای افزایش اثربخشی و کارایی کلاس درس با دقت به کارگیرند (Haghani, 2015)

بنابراین با توجه به این که تجارب مدیریت کلاس درس از بااهمیت ترین و مؤثرترین موضوعات در زمینه مدیریت است که موضوع آن انسان است، انسانی که در مدارس و مؤسسات آموزش عالی و دانشگاه ها وارد شده و نیازمند مفاهیم تربیت و رشد ابعاد جسمانی، عاطفی، عقلانی و اخلاقی است. لذا، مدیریت کلاس درس در حقیقت کوششی است عقلانی برای بالا بردن کیفیت تعلیم و تربیت انسان هایی که آینده جامعه اسلامی را بر دوش خواهد کشید و مدیریت کارساز و کارآمد در محیط های آموزشی می تواند به پیشرفت درجه رضایت استادان و دانشجویان از تدریس و در نهایت ارتقاء سطح علمی دانشجویان و بهره گیری بهینه از منابع انسانی و مالی و بالاخره شکوفایی مدیریت در طراحی برنامه های آموزشی داشته باشد و در بالا بردن کیفیت مدیریت کلاس درس و ارتقای مهارت استادان و دانشجویان مؤثر افتد و واقعیت مهم هم این است که پیشرفت های شگفت انگیز و توسعه روزافزون دنیای امروز زاینده یادگیری است و متخصصان آموزشی بر این باورند که افراد فعال و علاقه مند در فرآیندهای یادگیری احتمال موفقیت و پیشرفت فزون تری دارند (Khan Mohammadi and Pour Ibrahim, 2011) کلاس های درس محل مناسبی برای انتقال تجربیات استادان به دانشجویان و درک بهتر مطالب درسی می باشد. عدم توجه دانشجویان به مطالب درسی تئوری و عملی و غیبت آنان در کلاس های نظری و عملی یکی از مهم ترین مشکلات آموزشی رو به افزایش سال های اخیر دانشگاه های علوم پزشکی بوده است و در این رابطه هر دو گروه، مدرسان و دانشجویان در جنبه های مختلف آموزشی دچار چالش هایی هستند که عواملی مانند روش تدریس مناسب، تسلط استادان به درس و علاقه به مباحث درسی می تواند راه گشای این چالش ها و مشکلات باشد. لذا ارتقای کمی و کیفی آموزش در علوم پزشکی نیاز به مهارت و دانش لازم جهت مدیریت مؤثر در کلاس درس با حجم عظیم دانشجویان و استادان هیات علمی در دانشگاه های علوم پزشکی است. با این حال بسیاری از کلاس های آموزشی و گروه های بالینی مواجه با چالش های پیش رو هستند که این مطالعه در پی بررسی چالش ها به خصوص در بررسی مولفه های مدیریت کلاس درس در علوم پزشکی است و پژوهش هایی قبلاً هم انجام شده نتایج رضایت بخشی به دست نیامده است. بر همین اساس با توجه به اهمیت رشته های تحصیلی علوم پزشکی و مدیریت آموزشی در کلاس درس در این حوزه و به خصوص آموزش، یاددهی تئوری و بالینی و روند رو به

رشد روش های تدریس و آموزش همراه با تکنولوژی جدید در این زمینه ها محقق در صدد بر آمد به این سوال اصلی پاسخ دهد که: مولفه های مدیریت موثر کلاس درس در علوم پزشکی و الگوی مناسب برای آن چه می باشد؟

پیشینه تحقیق

صالحی مبارکه (۱۳۹۷) طی پژوهشی تحت عنوان بررسی عوامل موثر در بهبود مدیریت کلاس درس بیان کردند امروزه پیشرفت کشورها، سازمان ها و موسسات کوچک و بزرگ در گرو علم و دانش بشری است. افزایش علم و دانش و تغییرات پرشتاب سبب شده است که سازمان ها، آموزش و پرورش را در راس برنامه های خود قرار دهند. معلمان محترم در هر جامعه ای یک صنف پراهمیت بوده و دارای نقش ارزنده و قابل ملاحظه ای می باشند. معلم در صورتی می تواند تدریس اثر بخش داشته باشد، که بتواند با شیوه های متعدد کلاس درس را مدیریت کند و تمام تمرکز و حواس دانش آموزان را به خود جلب کند. لذا این جانب در این مجموعه قصد داشته شیوه ها و روش های مدیریت کلاس درس را مورد بررسی قرار داده تا بتوانم چراغی در راه توسعه حرفه ای معلمان این مرز و بوم بیافروزم. روش تحقیق این مقاله به صورت کتابخانه ای است. در این مقاله سعی بر این داشته تا با استفاده از کتب معتبر و هم چنین استفاده از مقالات به روز علمی، مطالبی درخور استفاده، پیرامون مدیریت کلاس، گرد آوری شود. در این پژوهش ابتدا عوامل موثر بر مدیریت کلاس که شامل: ویژگی های شخصیت معلم، روش های تدریس معلم و استفاده از فنون تدریس، مورد بررسی قرار داده شده است. در ادامه بحث به معرفی سبک های اداره کلاس که شامل: سبک اقتدار گرایانه (دموکراسی قانون مدار)؛ سبک مستبدانه (تحکم آمیز)؛ سبک آزادگذاری (بی عنان، آسان گیری)؛ است، پرداخته شده است.

فطرت، محمدعلی؛ خراسانی، اباصلت؛ ابوالقاسمی، محمود؛ قهرمانی، محمد (۱۳۹۷) طی پژوهشی تحت عنوان «طراحی و اعتبار سنجی مدل مدیریت موثر عملکرد اعضای هیأت علمی دانشگاه کابل» بیان کردند پژوهش حاضر با هدف طراحی و اعتبار سنجی مدل مدیریت عملکرد اعضای هیأت علمی دانشگاه کابل و به روش ترکیبی (کیفی و کمی) در بخش کیفی با روش تحلیل مضمون و در بخش کمی از روش همبستگی انجام شده است. به منظور اطمینان روایی و اعتبار دسته بندی یافته ها و گویه های پرسشنامه گزارش نهایی با سه نفر از مصاحبه شوندگان و سه نفر از اساتید همکار و دونفر دانشجویان دکتری مدیریت آموزشی و برنامه ریزی توسعه آموزش عالی و پایایی ابزار با استفاده از آلفای کرانباخ با مقدار ۰/۹۴ انجام گردیده، نظریات و پیشنهادهای آن ها در نهایی کردن گزارش و طراحی مدل لحاظ شده است. جمع آوری داده ها در مرحله نخست به روش مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۲۰ نفر از خبرگان و صاحب نظران دانشگاه کابل و در

مرحله دوم اجرای پرسشنامه محقق ساخته در سطح نزده دانشکده انجام شده است. در بخش کیفی با شناسایی و دسته بندی مقوله‌ها و مضامین، از دل داده‌های مصاحبه چند مؤلفه از مدیریت عملکرد اعضای هیئت علمی بدست آمد که شامل پنج مؤلفه و مقوله کلی در قالب مدل پارادایمی از جمله شرایط و عوامل تأثیر گذار فردی، شرایط و عوامل سازمانی (دانشگاه) در مورد کار و فعالیت هیئت علمی، ابعاد و جنبه های فعالیت و عملکرد اعضای هیئت علمی، شرایط و عملکرد مسوولان وزارت و دانشگاه، استراتژی بر بهبود عملکرد اعضای هیات علمی، نتایج و پیامدها (درون دانشگاهی): (فرایند یاددهی - یادگیری و بیرون دانشگاهی: پاسخگویی به نیازهای جامعه)، چگونگی و فرایند مدیریت عملکرد اعضای هیات علمی دانشگاه کابل و روابط میان ابعاد و مؤلفه‌های مختلف آن به دست آمده است. در گام دوم تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش در قالب تحلیل معادلات ساختاری و لیزرل انجام شده است. نتایج شاخص های برازش مدل معادلات ساختاری پژوهش حاکی از آن است تمامی شاخص‌ها و همچنین متغیرهای پیش‌بین ۶۰ درصد واریانس متغیرهای وابسته را تبیین کرده اند. این مدل به دلیل انطباق آن با یافته‌های حاصل از تحلیل کیفی؛ مدل اولیه؛ در حد بسیار مطلوب گزارش شده‌اند و مدل با داده‌ها برازش خوبی دارد و بیانگر این است که رابطه خطی بین متغیرها وجود دارد.

مرادی، فرزانه؛ دادرس، نسرین؛ کهنه پوشی، سیده نرمین؛ کریمی، چنور (۱۳۹۵) به «بررسی عوامل موثر در مدیریت اثربخش کلاس درس» بر روی جامعه آموزگار اداره آموزش و پرورش مریوان پرداختند توانایی اداره کلاس و ایجاد رفتار مطلوب در دانش آموزان، بخشی مهم از کار معلم در کلاس و زمینه مناسب برای یادگیری است پیشرفت هر جامعه به چگونگی کیفیت آموزش و پرورش آن جامعه بستگی دارد. موضوع مدیریت در کلاس درس یکی از مباحثی است که در ارتقای کیفی نظام آموزش و پرورش تأثیر به سزایی دارد. هدف این مقاله بررسی و شناسایی عوامل موثر در مدیریت اثربخش کلاس درس می باشد. این پژوهش باروش توصیفی و تحلیلی با استفاده از منابع کتابخانه ای انجام شده است می کوشد تا عواملی که منجر به اثربخشی بهتر کلاس درس شود را شناسایی کند. مدیریت کلاس درس به مفهوم ایجاد شرایط لازم برای تحقق یادگیری است و بر این اساس می توان گفت که مهارت‌های مدیریت کلاس زیر بنای کل موفقیت تدریس است می توان نتیجه گرفت که در مدیریت اثربخش کلاس عوامل مختلفی از جمله وضعیت تربیتی، عوامل گوناگون فرهنگی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی دانش آموزان، تجارب قبلی معلم، مهارت های دانش آموزان کلاس و نیز هدف های یادگیری مورد توافق معلم و دانش آموز دخالت دارند. و برای اعمال مدیریت بر کلاس درس و ایجاد شرایط بهینه برای یادگیری، خود معلم باید فردی کارا باشد تا از مهارت های مدیریت کلاس درس بهره بگیرد.

شیراوند، سیروس؛ هویدا، رضا (۱۳۹۴) به پژوهشی تحت عنوان «تعیین ابعاد مدیریت اثر بخش کلاس درس» پرداختند. مدیریت اثر بخش کلاس درس، نتیجه‌ی کارکردهای مدیریتی، نگرش‌ها و باورهای معلم، دانش و مهارت حرفه‌ای معلم، شیوه‌ی تدریس معلم و تعامل همه‌ی این ابعاد است. در این پژوهش کتابخانه‌ای ابعاد مدیریتی اثر بخش کلاس درس مورد بررسی قرار گرفته است. نگرش‌ها و باورهای مدیریتی معلمان، طراحی و سازمان‌دهی، رهبری، نظارت و ارزشیابی می‌توانند جو یادگیری را در کلاس فراهم و مدیریت اثر بخش کلاس درس را سهولت بخشند، معلم می‌تواند با شناخت صحیح شرایط و موقعیت کلاس درس، توانایی‌ها، انگیزه‌های فراگیران، محتوای آموزشی، تجهیزات و امکانات آموزشی، انتخاب شیوه‌های مناسب تدریس و... با دانش و مهارت حرفه‌ای خود از جمله شناخت فراگیران، ایجاد امنیت و آرامش، ایجاد شور و شوق علمی، خوب گوش دادن، توجه به تفاوت‌های فراگیران، مدیریت اثر بخش کلاس درس رافراهم کند.

کاپور، رادیکا (۲۰۱۸) به پژوهشی تحت عنوان «تأثیر مدیریت موثر کلاس درس بر رفتار دانش‌آموزان» پرداخت. زیرا در داخل مؤسسات آموزشی در تمام سطوح، باید رفتار دانش‌آموزان مدیریت شود و اعضای مؤسسات موظف هستند در اجرای وظایف و کارکردها پیشرفت‌هایی را به وجود آورند. هدف اصلی این پژوهش، بررسی تأثیر مدیریت موثر کلاس درس بر رفتار دانش‌آموزان است که به صورت کیفی با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای انجام گرفته است. نتایج پژوهش نشان داده است مواردی وجود دارد که دانش‌آموزان ویژگی‌های رفتاری غیرقابل قبول را به تصویر می‌کشند که نوع مدیریت کلاس درس بر آن تأثیر داشته است و لازم است مهارت‌ها و توانایی‌هایی در بین دانش‌آموزان آموزش داده شود. آموزشات باید در زمینه‌های اصلی مورد توجه قرار گیرند که شامل: استراتژی‌های مدیریت کلاس، مدیریت سنتی و انسجام و نظم و تعاون در کلاس‌های درس در چارچوب نظری رویکردهای مدیریت کلاس، مداخلات مدیریت کلاس، تأثیر مدیریت کلاس بر رفتار و وظیفه، تأثیر رفتار وظیفه بر یادگیری دانش‌آموزان، نقش آموزش و تأثیرات مدیریت کلاس بر رفتار دانش‌آموزان است.

جورج^۲ (۲۰۱۷) به «تعیین مدیریت مؤثر در کلاس و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در مدارس متوسطه منطقه دولتی اویو» پرداخت. چهار سوال تحقیق و چهار فرضیه تهی برای هدایت مطالعه تدوین شده است. طرح تحقیق از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری ۲۰۴۴ دانش‌آموزان متوسطه اول متوسطه اول (SS1) با نمونه ۲۰۰ دانش‌آموز بود که از ۵ مدرسه راهنمایی دولتی

¹ Kapur.Radhika

² George

در ۴ طایفه در منطقه مورد مطالعه انتخاب شده اند. برای استخراج داده ها از پاسخ دهندگان از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. ابزار تحقیق دارای مقیاس رتبه بندی ۴ درجه و ۲۵ ماده بر اساس متغیرهای مطالعه است. ضریب همبستگی پیرسون با ضریب ۰/۹۴ از قابلیت اطمینان ابزار برای استفاده در مطالعه تأیید کرد. داده های به دست آمده پس از اجرا، نمره دهی و همبستگی سازها، در معرض آنالیز مجذور کای (X²) قرار گرفتند. تمام فرضیه های تهی در سطح معنی داری ۰/۰۵ مورد آزمایش قرار گرفت. براساس نتیجه این مطالعه، نتیجه گرفته شد که دانش آموزان SS1 در مدارس متوسطه دولتی منطقه محلی اوویو از نظر عملکرد تحصیلی براساس دستورالعمل کلامی، مجازات بدنی، نظارت آموزشی، نمایندگی اختیارات به فراگیران تفاوت های چشمگیری دارند. توصیه می شود معلمان باید در مدیریت کلاس مهارت داشته باشند تا بر عملکرد علمی دانش آموزان تأثیر بگذارند.

بتول و همکاران^۱ (۲۰۱۷) پژوهشی را تحت عنوان «بررسی روش های مدیریت کلاس درس باکار آبی درسی دانش آموزان در سطح کالج در دانشگاه پنجاب لاهور» انجام داده اند. با این فرضیه که روند مدیریت کلاس درس می تواند سطح کیفی آموزش را ارتقا بخشد که این مطالعه بر روی ۳۷۰ نفر معلمان مرد و زن انتخاب شده و بررسی انجام گرفته است هدف این مطالعه مشخص نمودن روش های مدیریت کلاس توسط معلمان و رابطه بین روش های مدیریت کلاس و موفقیت دانش آموزان بوده است. این مطالعه حاکی از آن است که روش های مدیریت کلاس درس و سازمان دهی و ارتباط بین معلم و شاگرد نسبت به اتخاذ روش های تشویقی و تنبیهی بر روی کارآیی درس دانش آموزان اثر بیشتری دارد و در همین خصوص نتایج دیگر تحقیق نشان داد که جنسیت عامل مهمی در اتخاذ روش های مدیریت کلاس درس می باشد و معلمان زن و مرد تفاوت بسیاری در اداره کلاس در روش تدریس دارند و رابطه بین معلم و شاگرد در سیستم پاداش و تنبیه در این مرحله مشاهده گردیده که رابطه بین معلم و شاگرد نقش مهم تری را در یادگیری بهتر داشته است و نهایتاً نتایج این پژوهش نشان داد که اتخاذ روش های صحیح و کارآمد توسط معلمان می تواند در حل مشکلات دانش آموزان حتی مشکلات زندگیشان نقش مثر ثمر داشته باشد.

کریستا^۲ (۲۰۱۵) طی پژوهشی تحت عنوان «مدیریت کلاس به عنوان روش نظریه عمومی تعلیم / عمومی آموزش» نشان داد که در این پژوهش مدیریت کلاس به عنوان متدولوژی آموزشی عمومی یا نظریه آموزشی در کلاس درس مدلی ایده آل را برای پرداختن به آموزش در فرآیند

¹ Batul et al

² Cristea

آموزشی و حفظ ساختار آموزشی و به کارگیری ابعاد تکنولوژی و کارکرد عملی آموزش عمومی و هم چنین روانشناسی آموزشی و جامعه‌شناسی آموزشی را مدنظر قرار داده است. در مرحله اول، نتایج در پژوهش حاضر به مدیریت بافت زمینه‌ای کلاس با اهداف عینی (فضا و زمان کافی) غیر عینی (اقدامات معلمان، سبک مدیریتی آموزشی) پرداخته است و در مرحله دوم نتایج به مدیریت فعالیت آموزشی خاص در کلاس درس و پرداختن به درس به صورت جهانی، سیستماتیک و تقویت دائمی روابط پیوسته بین آموزشی - یادگیری ارزشیابی و اعمال استراتژیک در ساختار و عملکرد کارآمد آموزشی اساتید پرداخته است. نتایج نشان داده است که مدیریت فضا و زمان می تواند مدیریت کلاس درس را بهبود بخشد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر به روش کیفی و با رویکرد پدیدارشناسی انجام شد. تحقیق پدیدارشناسی پاسخ این سؤال را جستجو می کند که ساختار و ماهیت تجربه یک پدیده توسط مردم چیست؟ (Moustakas, 2010). تحقیق پدیدارشناسی به صورت ویژه مطالعه تجربه زیسته مردم^۱ یا زیست جهان^۲ است (وان مانن، ۲۰۱۶). مساله اصلی در کاربرد پدیدارشناسی پاسخ به این سؤال است که آیا پدیده موردنظر نیاز به روشن سازی دارد یا خیر؟ (Shirali, Daniel, Mehr, 2016) (Nia, 2016) مدیریت کلاس درس با تمام اهمیتی که دارد هنوز در پژوهش های گذشته به اندازه کافی روشن نشده است. از این رو در این پژوهش از روش پدیدارشناسی استفاده شده است. مشارکت کنندگان پژوهش حاضر، نمونه ایرانی بوده اند که محل، مشارکت کنندگان پژوهش حاضر جغرافیایی زندگی آن ها شهر اصفهان در سال ۱۳۹۸ بود. شرکت کنندگان در این مطالعه با به کارگیری مفهوم نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند. استراتژی نمونه گیری هدفمند^۳ در تحقیق پدیدارشناسی نمونه گیری معیار^۴ است این نوع نمونه گیری در مطالعه پدیدارشناسی ضروری است زیرا نیاز است که شرکت کنندگان، تحقیق برای این که معیارهای ورود به پژوهش را داشته باشند نماینده مردمی باشند که پدیده را تجربه کرده اند (Moustakas, 2010). این معیارها در مطالعه اخیر عبارت بودند از این که استادان دارای بیشتر از ۱۰ سال سابقه تدریس و دانشجویان از ترم ۵ به بالا باشند. در این پژوهش برای تعیین حجم نمونه از معیار اشباع^۵ داده استفاده شد. در مطالعه حاضر ۱۵ شرکت کننده (۵ استاد و ۱۰ دانشجو) به شیوه نمونه گیری

^۱ lived experience

^۲ life world

^۳ purposive sampling

^۴ criteria sampling

^۵ saturation

هدفمند داده ها را به اشباع رساند. استراتژی جمع آوری داده ها استفاده از مصاحبه عمیق^۱ و سؤالهای باز پاسخ همراه با سؤال های پیگیرانه برای تشویق مشارکت کنندگان برای در اختیار گذاشتن تجارب عمیق بود. مدت مصاحبه در این پژوهش بین ۹۰-۶۰ دقیقه متغیر بود. زمان و مکان مصاحبه ها توسط خود شرکت کنندگان به دلخواه تعیین شد. مصاحبه ها با یک سؤال کلی و باز و با این مضمون که «چگونه مدیریت کلاس درس موثر می گردد؟ شروع شد و در ادامه برای کشف عمیق پدیده از سؤالات پیگیرانه مانند: می توانید در این باره بیشتر توضیح دهید؟» استفاده شد. مسائل اخلاقی رعایت شده در این پژوهش شامل: کسب رضایت آگاهانه از مشارکت کنندگان برای شرکت در پژوهش و ضبط محتوای اطمینان به محرمانه باقی ماندن اطلاعات و استفاده، مصاحبه از اسم مستعار برای آن ها و هم چنین حق انصراف از پژوهش در تمامی مراحل تحقیق به مشارکت کنندگان بود. روش اصلی تجزیه و تحلیل داده ها در پژوهش حاضر روش کلایزی^۲ بود. این روش برای توصیف و تفسیر تجربه تحلیل مفاهیم در روش کلایزی محقق هفت گام را تا رسیدن به هدف طی می کند. در مرحله اول کلایزی، در پایان هر مصاحبه و ثبت یادداشت برداری های میدانی، ابتدا بیانات ضبط شده شرکت کنندگان مکرراً گوش داده می شود و اظهاراتشان، کلمه به کلمه روی کاغذ نوشته می شود و جهت درک احساس و تجارب شرکت کنندگان چندبار مطالعه می شود و در مرحله دوم، پس از مطالعه همه توصیف های شرکت کنندگان، زیر اطلاعات بامعنی و بیانات مرتبط با پدیده مورد بحث، خط کشیده می شود و به این طریق جملات مهم مشخص می شوند. مرحله سوم استخراج مفاهیم فرموله است؛ سعی می شود تا از هر عبارت مهم، یک مفهوم که بیانگر معنی و قسمت اساسی تفکر فرد بود استخراج شود. البته پس از کسب این مفاهیم تدوین شده، سعی می شود تا مرتبط بودن معنی تدوین شده با جملات اصلی و اولیه مورد بررسی قرار گیرد و از صحت ارتباط بین آن ها اطمینان حاصل شود. بعد از استخراج کدها، مطابق مرحله چهارم کلایزی، پژوهشگر مفاهیم تدوین شده را به دقت مطالعه می کند و براساس تشابه مفاهیم آن ها را دسته بندی می کند. بدین ترتیب، دسته های موضوعی از مفاهیم تدوین شده تشکیل می شود. در مرحله پنجم، نتایج برای توصیف جامع از پدیده تحت مطالعه به هم پیوند می یابد و دسته های کلی تری را به وجود می آورند. در مرحله ششم، توصیف جامعی از پدیده تحت مطالعه (تا حد امکان با بیانی واضح و بدون ابهام) ارائه می شود. مرحله پایانی اعتباربخشی با ارجاع به هر نمونه و پرسیدن درباره یافته ها انجام می شود؛ به علاوه جهت استحکام تحقیق از دو معیار اطمینان پذیری و باورپذیری استفاده می شود.

¹ in-depth interweive

² The Colaizzi Method

جهت اعتمادپذیری^۱ داده ها در این پژوهش از چهار معیار جداگانه گوبا و لینکلن^۲ (۱۹۹۴) استفاده شد. برای تضمین قابلیت اعتبار^۳ داده ها پس از تحلیلی مصاحبه ها، محتوای آن به مشارکت کننده بازگشت داده شد تا، مصاحبه صحت و سقم نتایج تایید شود و تغییرات لازم اعمال شود. جهت تضمین قابلیت تصدیق^۴ داده ها محقق یک فرآیند فعال در پرانترگذاری^۵ را اعمال کرد تا از ورود پیش فرض های محقق جلوگیری شود. جهت تضمین قابلیت اطمینان متن مصاحبه جهت کدگذاری به همکاران پژوهشگر داده شد و ضریب توافق بالای ۸۵ درصد در این زمینه به دست آمد. جهت افزایش قابلیت انتقال^۶ داده ها از حضور هر دو جنس استفاده و سعی شد که حتی الامکان از لحاظ سطح تحصیلات متفاوت باشند.

بعد از پیاده سازی مصاحبه ها و استخراج ۱۳۰ کد مفهوم اولیه با استفاده از نرم افزار Maxqda12، محقق به منظور دست یابی به پاسخ سوال پژوهش در جدولی دیگر، به دسته بندی این کدهای اولیه پرداخت و کدهای اولیه را در دسته بندی های کد مفهوم فرعی و اصلی قرار داد. تعداد ۸۴ کد مفهوم اولیه در مرحله اول استخراج و پس از جمع بندی متغیرهای اصلی و فرعی مربوط به عوامل موثر بر مدیریت کلاس درس، مدل فرضی شامل هفت کد مفهوم اصلی و ۱۷ کد مفهوم فرعی برای تبیین این هفت مؤلفه به دست آمد.

یافته ها

سوال: الگوی اختصاصی مدیریت کلاس درس در علوم پزشکی چه می باشد؟

پژوهشگر پس از انجام ۷ مرحله کلایزی تلاش کرده است یک توصیف واقعی از تجارب افراد در مدیریت کلاس درس بوجود آورد.

مؤلفه های استخراجی شامل هفت کد مفهوم اصلی درس ویژگی های فردی مدرس، استراتژی های آموزشی، استراتژی های نظارتی، مدیریت فراگیر محور، استراتژی های شناختی و غیر شناختی، مدیریت فضا و زمان، استراتژی های ارزیابی (تئوری و عملی) بود که ۱۷ کد مفهوم فرعی برای تبیین این هفت مؤلفه به دست آمد در ادامه تشریح هر یک از کد مفاهیم اصلی به ترتیب آورده شده است.

¹ truthworthines

² Guba, E., & Lincoln, Y

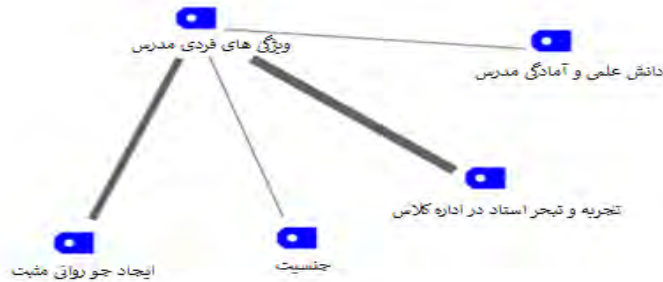
³ credibility

⁴ confirmability

⁵ bracketing

⁶ transferability

۱- مولفه ویژگی های فردی مدرس

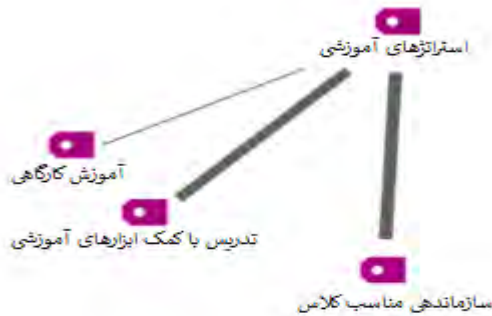

شکل ۱- نمایش شبکه کد مفاهیم اصلی، فرعی مرتبط با ویژگی های فردی مدرس

همان طور که ملاحظه می شود ویژگی های فردی مدرس دارای چهار مولفه «دانش علمی و آمادگی مدرس»، «تجربه و تبحر استاد در اداره کلاس»، «جنسیت» و «ایجاد جو روانی مثبت» است.

شرکت کنندگان در مصاحبه اظهار کردند یکسان سازی روش های استادان در تدریس و نظم کلاس و حضور و غیاب آن ها می تواند یکی عوامل موثر بر مدیریت کلاس باشد، هم چنین یکی از شرکت کنندگان بیان می دارد یادگیری مؤثرتر در روش های آزمایشگاهی است و همکاری با تغییرات در عمل تدریس می تواند در مدیریت کلاس درس تاثیرگذار باشد، همراهی قدم به قدم کار با دانشجو توسط استاد در بالین بیمار نیز یکی دیگر از عوامل موثر مدیریت کلاس محسوب می شود، و برخی شرکت کنندگان معتقد بودند واکنش اخلاق بد و تندخویی استاد و اثر منفی بر روی آموزش و رفتار دانشجو می تواند بر مدیریت کلاس درس اثر منفی داشته باشد، نقش تعاملات سازنده استادان برای دانشگاه در مدیریت کلاس درس به وضوح دیده می شود و جنسیت استادان می تواند بر روش مدیریت کلاس اثر گذار باشد مثلاً استادان زن دانشجویان را از طریق تماس با چشم هشدار می دهند و آن ها را به صورت شفاهی هشدار می دهند. یکی دیگر از شرکت کنندگان بیان کرده است که بالا بردن و به روز بودن مطالب علمی و عملی توسط استادان برای آموزش عاملی موثر بر مدیریت کلاس درس به حساب می آید.

۲- مولفه استراتژیهای آموزشی

شکل ۲ - نمایش شبکه کد مفاهیم اصلی، فرعی مرتبط با استراتژیهای آموزشی

استراتژیهای آموزشی شامل سه مولفه «سازماندهی مناسب کلاس»، «تدریس با کمک ابزارهای آموزشی» و «آموزش کارگاهی» است. شرکت کنندگان در مصاحبه اظهار کردند مدیریت برنامه ریزی آموزش در سطح فعالیت های آموزشی (درس ها و غیره) عاملی موثر برای مدیریت کلاس است و فعال کردن و درگیر کردن دانشجویان با توجه به بحث ها و استفاده از تجارب آنان می تواند مدیریت کلاس درس را بهبود بخشد، آموزش دادن فیلم به دانشجویان در صورت عدم کیس های مورد نیاز نیز می تواند در کلاس های علوم پزشکی یکی از عوامل کلیدی مدیریت کلاس درس به حساب آید.

۳- مولفه استراتژی های نظارتی

شکل ۳ - نمایش شبکه کد مفاهیم اصلی، فرعی مرتبط با استراتژی های نظارتی

مطابق یافته های پژوهش حاضر استراتژیهای نظارتی شامل «مداخله های انضباطی» و «روابط سازنده استاد و فراگیر» است.

شرکت کنندگان در مصاحبه اظهار کردند آماده شدن استاد برای پاسخ به دانشجویان در اثر چالش به وجود آمده یکر از مولفه های اثرگذار بر مدیریت کلاس درس است. واز جمله استفاده کمتر از نظم و انضباط سخت و انتقاد را در اداره کلاس درس موثر دانسته اند، فقدان رابطه مطلوب بین استاد و دانشجو دلیل مهمی برای ارزشیابی منفی پایانی دانشجو به حساب می آید و مدیریت کلاس درس را تحت الشعاع قرار می دهد.

۴- مولفه مدیریت فراگیرمحور

شکل ۴- نمایش شبکه کد مفاهیم اصلی، فرعی مرتبط بامدیریت فراگیرمحور

مطابق یافته های پژوهش حاضر مدیریت فراگیرمحور شامل دو زیر مولفه «مدیریت مشارکتی در فرآیند یادگیری» و «درگیری فعال دانشجو در تدریس» است.

شرکت کنندگان در مصاحبه اظهار کردند انتخاب روش های آموزشی، تکنیک ها / روش های آموزشی مفید یکی از شیوه های مدرن اداره کلاس درس به نحو مطلوب بوده است و انتخاب آموزش های عملی توسط استاد متبحر و باتجربه به برقراری نظم و انضباط و تقویت و بهبود مدیریت کلاس کمک شایان توجهی می کند، ایجاد کردن تقویت مثبت در دانشجویان نیز به عنوان یکی دیگر از عوامل تاثیرگذار بر مدیریت کلاس توسط مصاحبه شوندگان مطرح شده است. انجام آزمون عملی دانشجو و آوردن Case موردنظر در کلاس تئوری نیز می تواند کمک خوبی به مدیریت کلاس درس کند.

۵- مولفه استراتژی‌های شناختی و غیرشناختی

شکل ۵- نمایش شبکه کد مفاهیم اصلی، فرعی مرتبط با استراتژی‌های شناختی و غیرشناختی مطابق یافته‌های پژوهش حاضر استراتژی‌های شناختی و غیرشناختی شامل دو زیر مولفه «تقویت عوامل روان شناختی» و «انگیزه بخشی» است. شرکت‌کنندگان در مصاحبه اظهار کردند الگوهای تدریس عملی و تئوری طبق ساعات مقرر کلاس می‌تواند مدیریت کلاس خوب را تقویت کند، استفاده از طیف گسترده‌ای از روش‌ها و تکنیک‌های ارزیابی استاد درس را در هرچه بهتر برگزار کردن ساعات آموزشی و ارزیابی مناسب تر همراهی خواهد کرد، هم چنین شرکت‌کنندگان معتقد بودند ارزشیابی و جمع‌بندی نمرات کوئیز و کنفرانس‌ها و امتحانات میان‌ترم و پایان‌ترم دانشجویان یکی از عوامل موثر مدیریت کلاس محسوب می‌گردد.

۶- مولفه مدیریت فضا و زمان

شکل ۶- نمایش شبکه کد مفاهیم اصلی، فرعی مرتبط با مدیریت فضا و زمان

مطابق یافته های پژوهش حاضر مدیریت فضا و زمان شامل دو زیر مولفه «مدیریت زمان» و «فضای آموزشی» است.

شرکت کنندگان در مصاحبه اظهار کردند استراتژی های پیشگیرانه مربوط به مدیریت زمان برای بهبود روابط استاد و دانشجو و در نتیجه مدیریت کارآمدتر کلاس درس تاثیر به سزایی دارد، استفاده از استادان توانمند برای مهارت های خاص در رشته های متفاوت در علوم پزشکی نیز می تواند به مدیریت موثر کلاس درس کمک کند.

۷- مولفه استراتژی های ارزیابی (تئوری و عملی)

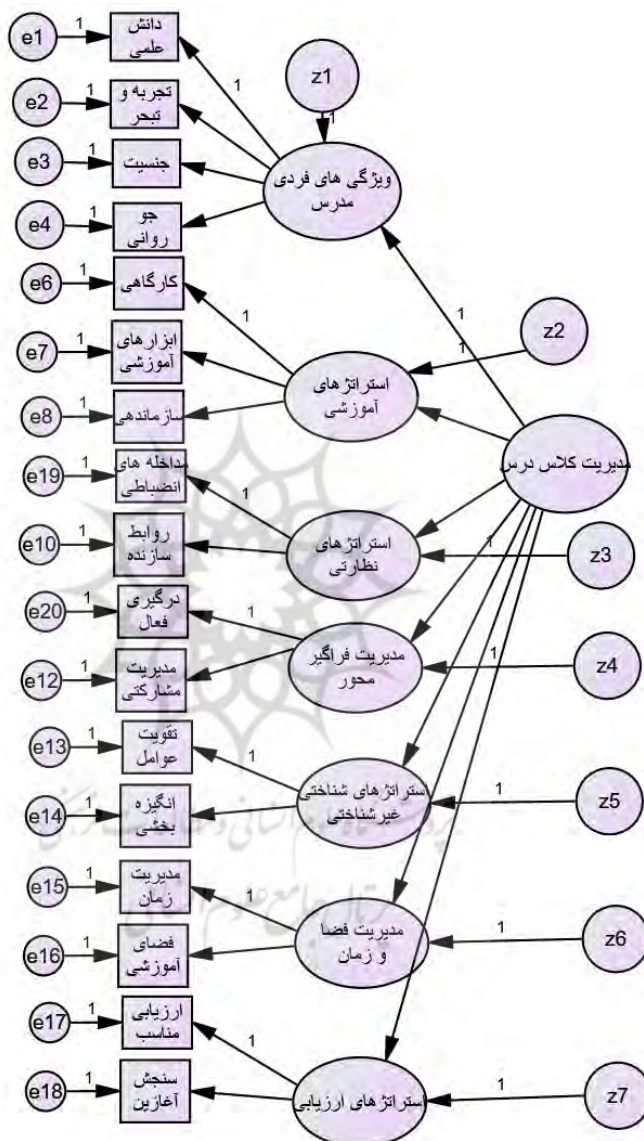

شکل ۷- نمایش شبکه کد مفاهیم اصلی، فرعی مرتبط با مدیریت فضا و زمان

استراتژی های ارزیابی (تئوری و عملی) شامل دو مولفه «ارزیابی مناسب (تئوری و عملی)» و «سنجش آغازین» است.

شرکت کنندگان در مصاحبه اظهار کردند ارزشیابی و جمع بندی نمرات کوئیز و کنفرانس ها و امتحانات میان ترم و پایان ترم دانشجویان، ارزشیابی بالینی در طول دوره بر اساس فعالیت و توانمندی و مطالعه دانشجو و نهایتاً جمع بندی نمره و نمره آخر در فرم ارزشیابی ثبت می گردد، اگر به درستی انجام شوند می تواند به مدیریت کلاس درس کمک کنند. ارتباط بین فردی دانشجویان و اساتید به عنوان یک جنبه مهم مدیریت کلاس درس بر مدیریت کلاس درس کارآ تاثیر گذار است.

مدل مفهومی پژوهش

شکل ۸- الگوی اختصاصی مدیریت موثر کلاس درس در علوم پزشکی

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر، ارایه الگوی مفهومی تجارب مدیریت موثر کلاس درس در علوم پزشکی بود. نخستین یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که الگوی اختصاصی مدیریت کلاس درس در علوم پزشکی دارای ۷ کد مفهوم اصلی شامل ویژگی‌های فردی مدرس، استراتژی‌های آموزشی، استراتژی‌های نظارتی، مدیریت فراگیر محور، استراتژی‌های شناختی و غیر شناختی، مدیریت فضا و زمان، استراتژی‌های ارزیابی (تئوری و عملی)، ۱۷ کد مفهوم فرعی شامل دانش علمی و آمادگی مدرس، تجربه و تبحر استاد در اداره کلاس، جنسیت و ایجاد جو روانی، آموزش کارگاهی، تریس با کمک ابزارهای آموزشی، سازماندهی مناسب کلاس درس، مداخله‌های انضباطی، روابط سازنده مدرس و فراگیر، درگیری فعال دانشجو در تدریس، مدیریت مشارکتی در فرآیند یادگیری، تقویت عوامل روان شناختی، انگیزه بخشی، مدیریت زمان، فضای آموزشی، ارزیابی مناسب (تئوری و عملی)، سنجش آغازین بوده است که در مجموع ۱۷ کد مفهوم فرعی دارای ۸۰ کد مفهوم اولیه بود. که نتایج این پژوهش با تحقیق صالحی (۱۳۹۷)، فطرت و همکاران (۱۳۹۷)، بتول و همکاران (۱۳۹۷)، مرادی و همکاران (۱۳۹۵)، شیرواند (۱۳۹۴)، کاپور، رادیکا (۲۰۱۸)، جورج (۲۰۱۷) و کریستا (۲۰۱۵) همسو بود.

- مولفه ویژگی‌های فردی مدرس

مطابق یافته‌های پژوهش حاضر هما‌نطور که ملاحظه می‌شود ویژگی‌های فردی مدرس دارای چهار مولفه «دانش علمی و آمادگی مدرس»، «تجربه و تبحر استاد در اداره کلاس»، «جنسیت» و «ایجاد جو روانی مثبت» است. مرادی و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق خود نشان دادند که در مدیریت اثربخش کلاس عوامل مختلفی از جمله وضعیت تربیتی، عوامل گوناگون فرهنگی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی دانش آموزان، تجارب قبلی معلم، مهارت‌های دانش آموزان کلاس و نیز هدف‌های یادگیری مورد توافق معلم و دانش‌آموز دخالت دارند و برای اعمال مدیریت بر کلاس درس و ایجاد شرایط بهینه برای یادگیری، خود معلم باید فردی کارا باشد تا از مهارت‌های مدیریت کلاس درس بهره بگیرد. نتیجه حاضر از تحقیق حاضر با نتیجه تحقیق مرادی مبنی بر اینکه تجربه و تبحر در مدیریت کلاس نقش دارد، همسوست.

¹ Kapur.Radhika

² George

³ Cristea

مولفه استراتژی‌های آموزشی

مطابق یافته‌های پژوهش حاضر استراتژی‌های آموزشی شامل سه مولفه «سازماندهی مناسب کلاس»، «دریس با کمک ابزارهای آموزشی» و «آموزش کارگاهی» می‌باشد. شیرواند و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی کارکردهای مدیریتی، نگرش‌ها و باورهای معلم، دانش و مهارت حرفه‌ای معلم، شیوه‌های تدریس معلم و در نتیجه ابعاد مدیریتی اثربخش کلاس درس پرداخت. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که نگرش‌ها و باورهای مدیریتی معلمان و نظارت و ارزشیابی می‌توانند جو یادگیری را در کلاس فراهم و مدیریت اثربخش کلاس درس را سهولت بخشند. نتایج تحقیق جورج (۲۰۱۷) تایید کرد که مدیریت مؤثر کلاس درس در هر دو گروه به‌طور قابل توجهی در مرکز اویو تأثیر مثبتی طبق تکنیک‌های ارائه‌شده موردنظر بر عملکرد تحصیلی دانشجویان ارشد آن ایالت داشته است و هم چنین تأثیر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و کار آیی معلمان مورد پژوهش در مدیریت کلاس درس که شامل تکنیک‌های مؤثر در کلاس درس معلمان بوده و مفید و مثمر ثمر واقع شده است که این تکنیک‌ها شامل تدریس درست با رعایت ساعات آموزشی قانونی و یادگیری به‌موقع و در حال افزایش عملکرد خوب تحصیلی دانش‌آموزان بوده است. امروزه افزایش حجم دانش و اطلاعات، کهنه شدن سریع مطالب درسی، تغییرات سریع جوامع و غیرقابل پیش‌بینی بودن آینده، لزوم آموزش و یادگیری مداوم را بجای آموزشهای مقطعی ایجاب می‌نماید، از سوی دیگر آموزش مداوم نیز، شیوه‌های یادگیری جدیدی را می‌طلبد، شیوه‌هایی که به وسیله آن‌ها فرد بتواند بطور خودگردان و مستقل و برای تمام عمر به مطالبه دانش استفاده از آن بپردازد، از این رو اهمیت و ضرورت کنار گذاشتن شیوه‌ها و راهبردهای سنتی در آموزش و تدریس و توجه به راهبردها و شیوه‌های نوین آموزشی آشکار می‌گردد که در همین خصوص یکی از راهکارهای استفاده از روش‌های نوین آموزشی، بکارگیری اصولی و بهینه دانش تکنولوژی آموزشی در نظامهای آموزشی است. نتایج مطالعات و پژوهش‌های انجام شده در این زمینه نیز در حالیکه موید تأثیر گذاری قابل ملاحظه‌ی به کارگیری تکنولوژی‌های آموزشی در بهبود و کیفیت بخشی فرایند یاددهی - یادگیری هستند، بیانگر آنند که متأسفانه کاربرد تکنولوژی‌های آموزشی به معنی واقعی آن، هنوز در نظام آموزشی ما نهادینه نگشته است.

– مولفه استراتژی‌های نظارتی

مطابق یافته‌های پژوهش حاضر استراتژی‌های نظارتی شامل «مداخله‌های انضباطی» و «روابط سازنده استاد و فراگیر» است. که نتایج این پژوهش با تحقیق بتول و همکاران (۲۰۱۷) که نشان دادند روش‌های مدیریت کلاس درس و سازمان‌دهی و ارتباط بین معلم و شاگرد نسبت به اتخاذ

روش‌های تشویقی و تنبیهی بر روی کارایی درس دانش آموزان اثر بیشتری دارد و رابطه بین معلم و شاگرد و سیستم پاداش و تنبیه در این زمینه در مرحله مشاهده گردیده که رابطه بین معلم و شاگرد و نقش مهم‌تری را در یادگیری بهتر و اولویت یادگیری داشته است، همسوست. بدون شک به منظور تدریس و نیل به اهداف آموزشی، وجود شرایطی لازم می‌باشد، از جمله این شرایط می‌توان به نظم حاکم بر کلاس به عنوان فاکتوری مهم اشاره کرد، زیرا کلاسی که در آن اولین گام یادگیری (یعنی نظم و انضباط و مشارکت در فعالیت و جلب توجه فعال شاگردان) اعمال نگردد، به یقین نتایج مطلوبی نخواهد داشت. روش‌های کلاس داری و نظم کلاس در ایجاد انگیزه برای یادگیری دانشجویان بسیار موثر است.

- مولفه مدیریت فراگیر محور

مطابق یافته‌های پژوهش حاضر مدیریت فراگیر محور شامل دو زیر مولفه «مدیریت مشارکتی در فرآیند یادگیری» و «درگیری فعال دانشجو در تدریس» می‌باشد. که نتایج این قسمت با پژوهش کاپور، رادیکا (۲۰۱۸) که نشان دادند دانش آموزان ویژگی‌های رفتاری غیرقابل قبول را به تصویر می‌کشند که نوع مدیریت کلاس درس بر آن تأثیر داشته است و لازم است مهارت‌ها و توانایی‌هایی در بین دانش آموزان آموزش داده شود. آموزشات باید در زمینه‌های اصلی مورد توجه قرار گیرند که شامل: استراتژی‌های مدیریت کلاس، مدیریت سنتی و انسجام و نظم و تعاون در کلاس‌های درس در چارچوب نظری رویکردهای مدیریت کلاس، مداخلات مدیریت کلاس، تأثیر مدیریت کلاس بر رفتار وظیفه، تأثیر رفتار وظیفه بر یادگیری دانش آموزان، نقش آموزش و تأثیرات مدیریت کلاس بر رفتار دانش آموزان است.

- مولفه استراتژی‌های شناختی و غیرشناختی

مطابق یافته‌های پژوهش حاضر استراتژی‌های شناختی و غیرشناختی شامل دو زیر مولفه «تقویت عوامل روان شناختی» و «انگیزه بخشی» است. و انتخاب روش صحیح مدیریت کلاس درس و سازمان دهی آن، از علائم موفقیت استاد به شمار می‌آید. انتخاب هرگونه شیوه‌ی مدیریتی، به سبک تدریس و هدف‌های استاد بستگی دارد. استادان با به کارگیری روش مدیریت مناسب کلاس درس خود می‌توانند، در پرورش مهارت‌های اجتماعی، خلاقیت‌ها و توانایی‌های دانشجویان نقش مهمی داشته باشند و مشکلات انضباطی کمتری در کلاس خود مشاهده کنند. اداره کردن چنین محیطی، نیازمند تصمیمات آنی و اقدامات سریع و مداوم است و به مهارت‌های خاص مدیریتی و گاهی تلفیق از چند روش مدیریتی نیاز دارد.

– مولفه مدیریت فضا و زمان

مطابق یافته های پژوهش حاضر مدیریت فضا و زمان شامل دو زیر مولفه «مدیریت زمان» و «فضای آموزشی» می باشد. که با پژوهش کریستا (۲۰۱۵) همسو بود که نشان داد مدیریت کلاس به عنوان متدولوژی آموزشی عمومی یا نظریه آموزشی در کلاس درس مدلی ایده آل را برای پرداختن به آموزش در فرآیند آموزشی و حفظ ساختار آموزشی و به کارگیری ابعاد تکنولوژی و کارکرد عملی آموزش عمومی و همچنین روانشناسی آموزشی و جامعه‌شناسی آموزشی را مدنظر قرار داده است. در مرحله اول، نتایج در پژوهش حاضر به مدیریت بافت زمینه‌ای کلاس با اهداف عینی (فضا و زمان کافی) غیر عینی (اقدامات معلمان، سبک مدیریتی آموزشی) پرداخته است و در مرحله دوم نتایج به مدیریت فعالیت آموزشی خاص در کلاس درس و پرداختن به درس به صورت جهانی، سیستماتیک و تقویت دائمی روابط پیوسته بین آموزشی-یادگیری ارزشیابی و اعمال استراتژیک در ساختار و عملکرد کارآمد آموزشی اساتید پرداخته است. نتایج نشان داده است که مدیریت فضا و زمان می تواند مدیریت کلاس درس را بهبود بخشد. اساتدان برای به انجام رساندن وظایف‌شان، نیازمند آموختن مهارت‌های پیشرفته‌ی مدیریت زمان در کلاس درس هستند. آن‌ها باید میان دنبال کردن هدف‌های بلندمدت کلاس درس، پاسخ‌گویی به نیازهای آموزشی آنی دانشجویان و ارزیابی حجم زیادی از تکالیف و امتحانات، تعادل برقرار کنند. درست است که وظایف کاری اساتید در ساعات کاری، زیاد از حد به نظر می‌رسد، اما مدیریت شرایط و خالی کردن وقت در کلاس درس و خارج از آن باز هم امکان‌پذیر است. با در اختیار داشتن مهارت کارآمد مدیریت زمان در کلاس درس، اساتید می‌توانند بازدهی خود را افزایش دهند و فراگیران‌شان را بهتر از گذشته آموزش دهند. مدیریت زمان در کلاس درس برای استاد، با تعیین اولویت‌ها و سامان دادن برنامه حول مهم‌ترین وظایف آغاز می‌شود.

– مولفه استراتژی‌های ارزیابی (تئوری و عملی)

مطابق یافته های پژوهش حاضر استراتژی‌های ارزیابی (تئوری و عملی) شامل دو مولفه «ارزیابی مناسب (تئوری و عملی)» و «سنجش آغازین» است. کلاس درس به عنوان یک گروه یا نظام اجتماعی دارای همه ویژگی‌های سیستم‌های اجتماعی است که مورد توجه صاحب نظران علوم رفتاری قرار دارد. مدیریت کلاس بر عهده استاد است که قبل از آموزش یا هر گونه اقدام تربیتی و رفتاری باید کلاس درس را جهت تحقق اهداف، مدیریت کند. مدیریت کلاس درس چون سایر مدیریت‌ها مستلزم کارکردهایی چون طراحی و سازماندهی، هماهنگی و رهبری، کنترل و نظارت و ارزشیابی است که بدلیل در هم تنیدگی، این کارکردها از یکدیگر تفکیک پذیر نیستند. امروزه، از مهم‌ترین چالش‌های یک استاد در کلاس، ارتباط مؤثر و صحیح با فراگیران است از

طرف دیگر ارتباط معنا دار، کلید اجرای موفقیت آمیز بسیاری از شیوه های مدیریت در کلاس است. ارتباط عامل اصلی یادگیری است که شاخص های متعددی را در بر می گیرد. اهمیت ارتباط در کلاس درس آن قدر زیاد است که بعضی از صاحب نظران معتقدند ارتباط و اداره و کنترل یک کلاس درس لازم و ملزوم یکدیگرند. در برقراری ارتباط با دانشجویان در کلاس، استاد با موانع و عوامل زیادی روبروست. که آگاهی و تسلط استاد بر این موارد و مهارت های ارتباطی در جهت تحقق اهداف آموزشی امری اجتناب ناپذیر است.

پیشنهادهای

در کلاس درس بر ارزش یابی های مستمر مبتنی بر مدیریت کیفی در رویکرد و فرآیند مدار که بیشتر به صورت کیفی است، تأکید کنند. در ارزش یابی های پیشرفت تحصیلی اصولی را چون سودمند بودن، ارایه باز خورد مثبت و تشویق دانشجویان به مشارکت فعال در فرایند یاد دهی، همخوان و هماهنگ بودن با نحوه ی آموزش، دادن فرصت مجدد برای یاد گیری عادلانه، معقول بودن، دادن فرصت به فراگیر جهت شناخت وضعیت خود و ابعاد یاد گیری در سه حوزه شناختی، مهارتی - حرکتی و عاطفی را در نظر گیرند. محتوای محتوای آموزشی با توجه به روش های فعال تدریس و ارائه ی محتوا براساس تفکر واگرا به جای تفکر همگرا به منظور در گیر کردن شاگردان با مطالب و کمرنگ کردن روش های تدریس سنتی، تغییر یابد. کلاس درس انعطاف پذیر بوده و تلاش مجدانه ای را برای تحقق اهداف آموزشی به عمل آورند.

محدودیت های تحقیق

- ۱- این پژوهش در محدودیت های زمانی سال ۱۳۹۸ انجام شده و تعمیم یافته های آن به سال های آتی با محدودیت مواجه است، لذا در تعمیم نتایج آن باید احتیاط کرد.
- ۲- سهل الوصول بودن روش نمونه گیری در بخش کمی به دلیل این که غیر تصادفی است تعمیم یافته ها را با محدودیت مواجه می کند
- ۳- تلفیق تجارب استادان و دانشجویان یکی دیگر از محدودیت های تحقیق است که تعمیم یافته ها را اختصاصاً به گروه استادان و یا دانشجویان با محدودیت و احتیاط مواجه می کند.

References

1. Agha Hosseini, Taghi (2010), Introduction to Process Management Classroom Management: Applying the Principles and Foundations of New Management Theories in the Classroom, Science Fiction. .[in Persian]
2. Alavi Langroodi, Seyyed Kazem-Soleimani, Zahra (2012) Comparison of Teachers' Beliefs and Attitudes about Classroom Management by Demographic Characteristics, Quarterly New Approach in Educational Management, Number 2, Success 14, pp 115–136. .[in Persian]
3. Aly, Ameneh Amin Yazdi, Seyed Amir (2008), Influence of teacher characteristics on classroom management style. Education24 (1 (machine gun 93)). .[in Persian]
4. Batool, Ayesha, (2017) Relationship of Classroom Management Strategies with Academic Performance of Students at College Level.
5. Cristea G. (2015) Class Management as Methodology of General Didactics / General Theory of Instruction. Procedia - Social and Behavioral Sciences.;180:150-6.
6. Doyle W. (1986) Classroom organization and management. Handbook of research on teaching. 3:392-431.
7. Fattar, Mohammad Ali ؛ Khorasani, Abbasat ق Abolghasemi, Mahmood مانی Ghahramani, Mohammad (1979) Designing and Validating the Performance Management Model of Faculty Members of Kabul University, New Approach to Educational Management, Volume 9, Number 35, pp. 311-348. .[in Persian]
8. George I, Sakirudeen A, Sunday A.(2017) EFFECTIVE CLASSROOM MANAGEMENT AND STUDENTS' ACADEMIC PERFORMANCE IN SECONDARY SCHOOLS IN UYO LOCAL GOVERNMENT AREA OF AKWA IBOM STATE. Research in Pedagogy.;7:43-56.
9. Guba E, Lincoln Y, (1992) Effective evaluation: Improving the usefulness of evaluation results through responsive and naturalistic approaches, Jossey-Bass.
10. Jafari E, Khorasani A, Abdi H. (2017), Structural Model of Competence and Self-Efficacy Related to Classroom Management and Classroom Management Attitude in the Faculty Members. J Med Educ Dev. 10 (26) :10-23.
11. Kapur.Radhika (2018) Impact of Classroom Management on Students Behaviour. University of Delhi | DU · Department of Adult, Continuing Education & Extension.
12. Khan Mohammadi, Pour Ebrahim et al. (2010). Comparison of Personality Characteristics and Learning Practices in Basic Sciences and Humanities Students of Mazandaran Islamic Azad University, Journal of Educational Psychology, Volume 16, Number 16. .[in Persian]

13. Khojasteh Mehr, Reza ، Daniali, Zeinab ؛ Shiralinia, Khadijeh (2015) Married Students' Experiences of Marriage Preparedness: A Qualitative Research in Family Psychology 2,pp 50-39. .[in Persian]
14. Laslett R, Smith C. (2003) Effective classroom management: A teacher's guide: Routledge.
15. Lincoln, Y. S., & Guba, E. (۱۹۹۴). Naturalistic enquiry. Beverley Hills, CA: Sage
16. Martin K, Yin Z, Baldwin B. (1998) Construct validation of the attitudes and beliefs classroom control inventory. Journal of Classroom Interaction; 33(2): 6-
17. Molavi, Mehran and Jalal Hassanzadeh, (2018), Relationship between Managers 'Leadership Styles and Employees' Job Performance, Third International Conference on Sociology of Educational Sciences and Social Studies, Shiraz, Kharazmi Institute of Science and Technology. .[in Persian]
18. Moradi, Farzaneh; Nasrin Dadras; Seyedeh Softin Vahanshahi and Chenor Karimi, (2017), Investigating the Effective Factors of Classroom Effective Management, 7th International Conference on Psychology and Social Sciences, Tehran, Mehr Eshragh Conference. .[in Persian]
19. Mousavian, Sayed Rasool (2013), Principles of Organization Supervision: Applicable Management and Supervision Lessons - Principles of Organization Supervision and Management, Topics of Organization Management and Supervision Including: Principles, Concepts, Principles, Publications of Knowledge. .[in Persian]
20. Moustakas, C. (۲۰۱۰). Phenomenological research methods. London: Sage Publications.
21. Nimtz, M. A. (۲۰۱۱). Satisfaction and contributing factors in satisfying long-term marriage: A phenomenological study a doctoral dissertation in psychology. Liberty University.
22. Parsonson Bary.(2012) Evidence-based classroom behaviour management strategies. Kairaranga.;13:16-23.
23. Raoufi, Mohammad Hussein, (2018), Management of Class Behavior (Educational Skills) in Mashhad. be publish. .[in Persian]
24. Rezaei H, Haghani F. (2015) Classroom management Techniques: Tips for managing classroom. Iranian Journal of Medical Education.;15(0):192-204.
25. Salehi Mobarkeh, Zahra (2018) Investigating Factors Improving Classroom Management, Journal of Elite Science and Engineering, Volume 3, Number 4, 1-11.
26. Shiravand, Sirius ؛ Hoveyda, Reza (2016) Explaining the Dimensions of Effective Classroom Management, First International Conference on the Role of Islamic

Revolution Management in the Geometry of the Power of the World System (Management, Politics, Economics, Culture, Security, Accounting), Tehran, Permanent Conference Secretariat International Political Epic and Economic Epic. [in Persian]

27. Van Manen, M. (۲۰۱۶). Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy. Kentucky: Routledge Press.
28. Walker, A. and Dimmock, C. (Ed.) (2002) School Leadership and Administration: Adopting a Cultural Perspective. Routledge Falmer, New York.
29. Weilage, M., & Hope, D. A. (1999). Self-discrepancy in social phobia and dysthymia. Cognitive Therapy and Research, 23, 637-650.
30. Yilmaz, Hulya, Cavas Piner Huyuzel. (2008), the effect of the teaching practice on pre-service elementary teachers' science teaching efficacy and classroom management beliefs. Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education, 4(1): 45-54.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی